

שלח :

להיות מבחוח – כי [מלבד זאת שיש שגם כוונת המג"א היא שיש להחמיר לצאת גם לדעת המבחר, הנה י"ל ש] עיקר כוונת המג"א במ"ש, "שהיו ה' ציצית מבחוח" אינה שהיו מחוח לה' בגדים (באופן שיוכל לראותן תמיד), כ"א – שהיו מחוח להכנפות, ובהמשך לשונו שם, "ודלא כאותם שתוחבין אותן בהכנפות, ע"ד מ"ש בגמ' אין ציצית אלא יוצא כו" (וכן משמע בשו"ע אדה"י ש' לא הביא מ"ש ב, "כתבים" (כבמג"א), ומ"מ העתיק דברי המג"א בסעיף בפ"ע, "צריך שהיו הציצית מבחוח שנאמר וראיתם אותו ודלא כאותן שתוחבין אותו בה' כנפות"א).

א. כתב המבחר בשו"ע הל' ציצית "עיקר מצות טלית קטן ללבשו על בגדיו כדי שתמיד יראה ויזכור המצות". וב- מג"א שם, "ובכתבים (היינו כתבי ה' אריז"ל), דטלית קטן דוקא תחת בגדיו".

ובפשטות, חילוק שיטות זה הוא ה- מקור לשינוי מנהגים שמצינו בלבישת ט"ק: הנהגים ללבוש הט"ק על בגדיהם למעלה, אולי כפסק המבחר בשו"ע; וה- לובשים הט"ק מתחת לבגדיהם, נוהגים כדעת המג"א ע"פ כתבי האריז"ל.

ובחילוק מנהגים זה בענין הבגד ה- טלית קטן, יש עוד חילוק בנוגע לה- ציציות – כמה מהלובשים הט"ק תחת הבגדים, נוהגין שהיו הציציות מבחוח.

ויש לעיין, אם מנהג זה שהיו (רק) ה- ציציות מבחוח, הוא ג"כ ע"פ כתבי ה- אריז"ל, היינו שע"פ האריז"ל הט"ק צ"ל מתחת להבגדים, אבל הציציות עצמן צ"ל בחוח, או שזהו בכדי לחוש לפסק המבחר, אבל ע"פ האריז"ל – גם ה- ציציות צ"ל מכוסות תחת הבגדים.

והנה מהמשך לשון המג"א, "ונ"ל דצריך שהיו הציצית מבחוח כו", אין לדייק לכאורה, שגם לה, "כתבים" צריכין

(4) ראה לקמן הערה 8.

(5) מנחות מא, ב ובפרשי שם – ראה מחה"ש ופרמ"ג (א"א) למג"א שם.

(6) א"ח שם ס"ט.

(7) פרשתנו טו, לו.

(8) אלא שמסיום הלשון במ"א (ואדה"י) שם "לכן נ"ל דאנשים ההולכים בין העכו"ם יוצאין כזה אך בשעת הברכה יהיו מגולין כדי הילוך ד"א משמע דכוונתו לב' הענינים: שהיו יוצאין ולא תחובין בתוך הכנפות, ושהיו מגולין לא מכוסין.

אבל מזה שאדה"י כ' ענין הנ"ל (לא בהמשך ההלכה שצריך ללבוש על בגדיו שיראו הציצית תמיד (שבס"ח) אלא בסעיף בפ"ע (ס"ט) "צריך שהיו הציצית מבחוח וכו' ודלא כאותן שתוחבין אותו בהכנפות", משמע לכאורה שהו"ע בפ"ע, שהם ב' ענינים ב'ראיתם אותו" (א) שילבשו אותו באופן שיראו הציצית תמיד (שכ' בסעיף יח) (ב) שהיו הציצית מחוח להכנפות – כי מצד דין הא' אם הכנפות והציצית אינן מכוסות, גם כשהציצית הם בתוך הכנפות, מתקיים "וראיתם אותו" – דהרי רואים הקשרים וכו' שיוצאים מהכנפות אף שאין רואים החוטים התלויים מחוח להקשרים כו'. ולכן

(1) א"ח ס"ח ס"א. והובא בשו"ע אדה"י שם ס"ח (כדלקמן בפנים).

(2) סק"ג.

(3) וזאת למדוע: כל הביאור שבהשיחה לא בא לקבוע ולהוכיח איך שצ"ל המנהג בלבישת הטלית קטן, כי נהרא נהרא ופשוט, אלא רק להסביר טעמי חילוקי המנהגים הקיימים כזה.

לכללות השאלה – ראה שו"ת יחיה דעת לה- גר"ש ש"י יוסף ח"ב ס"א ובס' שנשמנו שם.

בושים והוא שיבוש¹⁴, אמנם יניחנו על החלוקה. ובטעם הדבר מבואר שם, כי „ענין¹⁵ ציצית ט"ק שהוא בחי' הפנימית כו' וט"ג הוא כו'".

ומובן, דטעם הנ"ל בנוגע לט"ק הוא (גם ובעיקר) על הציצית „שהוא בחי' הפנימית" (ובפרט, שהבגד עצמו אין בו קדושה וכו'¹⁷). ולפי זה, הרי גם הציציות שבט"ק צריכות להיות מכוסות¹⁸

וגם לכאורה אין להכריע כן ממה ש- הביא אדה"י (מהלבוש¹⁹) „וכיון שטעם לבישת הציצית הוא כדי לזכור המצות, לפיכך הלוש²⁰ טלית קטן יזהר ללבושו על בגדיו כדי שתמיד יראהו ויזכור ה- מצות, ואותן הלוששים אותו תחת הבגדים יזהרו שילבשו אותו באופן שיראו הציצית תמיד שע"י ראייתן יזכרו המצות תמיד" — כי גם בזה לכאורה אינו ברור אם זהו לפי שעיקר הקפידא שבכתבי האריז"ל אינה אלא על הט"ק ולא על הציצית, או שזהו רק כדי לחוש לפסק ההלכה (דברי המחבר בשולחן) שיהיו הציציות מחוץ להבגדים.

ב. ולכאורה יש לפתור הספק ע"פ מ"ש במקור הדברים בכתבי האריז"ל, ד- „הי"ג נוהג מורי (הארי"י) זלה"ה כשהי' לובש הציצית . . . הטלית גדול הוא למע- לה מכל המלבושים והט"ק הוא תחת כל המלבושים²¹ ושלא כדעת קצת המקור- בלים שמניחין אותו למעלה מכל המל-

(14) ובשער הכוונות שם: וטעות גדול הוא בידם הפך האמת.

(15) לשון הפע"ח שם. ועד"ז הוא בשער ה- כוונות, נגיד ומצוא וסידור האריז"ל שם. וראה הערה הבאה.

(16) בפע"ח שם „פנימית של גי' דיצירה וט"ג הוא בחי' חיצונית שלהם". וראה בהמשך הענין שם בפע"ח, מה שמתרץ ממש דציצית קטן, אינו רק בעש"י — דציצית קטן הוא בחי' עיבור. ע"ש ובשער הכוונות שם (הובא הענין גם בתרא תולדות יו, רע"א (בל' אדמ"ר ג"ע בעצמו)). וראה נהר שלום ב„כוונות הב' טליתות". ואכ"מ.

(17) אלא שע"פ האריז"ל הכוונה בזה שאין בו קדושה, היינו ש„אין בנו כח להשיגו ולכן אין הקדושה חלה על הטלית עצמו . . . אבל הציציות הנמשכים ויוצאים מן הטלית הזה יש לנו בהם יותר השגה ולכן נק' תשמישי מצוה" — ראה שער הכוונות שם דרוש ב' בתחלתו. פע"ח שם פ"ג (ראה שמן ששון לשם). תרא מג"א ק, א. לקוית פרשתנו מד, ב.

(18) ועפ"י, מ"ש בשער הכוונות שם (בדרוש ז', ועד"ז בפע"ח שם ספ"ו. והובא בסידור האריז"ל הנ"ל, אור צדיקים שם. ועוד) „כי האדם צריך להסתכל בציציות בכל שעה ורגע כמשה וראיתם אותו כו'", קאי בעיקר לא בט"ק אלא בט"ג ובהמשך הלשון שם דב„ההסתכלות יש ב' כוונות . . . המסתכל בהם בעת תפלת שחרית בק"ש . . . המסתכל בהם שלא בזמן התפלה", דכמו שההסתכלות בעת תפלת שחרית בק"ש, הכוונה להט"ג שבו מתעטף בתפלה, עד"ז הוא ההסתכלות שלא בזמן תפלה (דק"ש וברכות הק"ש. ואולי גם נוסף ע"ז — כי בימימה היו כמה שהיו לובשים ט"ג לא רק בשעת ק"ש ותפלה —

מוסיף בס"י לימוד מיוחד „צריך שיהיו הציציות מבחוץ שנאמר וראיתם אותו ודלא כאותן שתוחבין אותו בהכנפות". ועצ"ע. שם ס"ח.

(19) שם ס"יד (כנסמן עה"ג).

(20) בלבוש שם לא הביא דין הנ"ל שבש"ע (שיזהר ללבושו על בגדיו וכו') כאן (והכתבו בס"י כד) — אלא כותב „וכיון שטעם . . . המצות לפיכך אותם הלוששים הט"ק תחת הבגדים יזהרו כו'".

(21) לשון הפע"ח שער הציצית פ"א. ועד"ז הוא בשער הכוונות (ענין הציצית דרוש ו' ודרושי תפלת השחר פ"ג) ועוד — והובא במאסף לכל המחנות לשו"ע או"ח ס"ח שם. וראה גם בהנשמן בהערות הבאות.

(13) ועד"ז הוא בנגיד ומצוא וסידור האריז"ל (סידור הר"ש מרשקוב; זאלקווא תקמ"א: סידור ר' אשר). וראה גם אור צדיקים (להר"ם פאפריש) ס"ז (הל' ציצית) ס"ט. — ראה מאסף לכל המחנות שם.

— תחת הלוכשים ולא מבחוקי¹⁹.

ולפי זה, הרי הנוהגים לגלות ה-
ציציות זהו רק לצאת גם לדעת המחבר,
אבל ע"פ כתבי האריז"ל אין צורך
בדבר²³, ואדרבה, זהו טעם הנוהגים
ללבוש הט"ק תחת הבגדים²³ באופן ש-
גם הציצית הן מכוסות²⁴.

ג. ויל"ע בנוגע לכמה מההולכים ל-
אור תורת אדמו"ר הזקן בשולחנו הזהב,
וביניהם גם מחסידי חב"ד — שהציציות
אצלם לא היו מגולין בחוץ. ולכאורה
אינו מובן, שהרי דברי אדה"ז בשולחנו
ברורים ד, "אותן הלוכשים אותו תחת ה-

[וכן מוכח ממש"כ בזהר²⁰ ש"בר נש"
אחד פגע בר' חייא ור' יוסי ולא ראה
אותם לובשים ציצית, היינו שהציציות
שלהם לא היו נראים בחוקי²¹, ועד כדי
כך, דגם כאשר ה"בר נש" חשד בהם ש-
הנהגתם אינה כדבעי — לא ביארו לו
(גם אחר שראה שהם "זכאין") למה
מתנהגים כן²², כי לפי דעתם פשוט שגם
הציציות צ"ל מכוסות].

ראה מ"ח מסכת ציצית פ"ה מ"ג). וכ"מ בפע"ח שם
שכ' בסיום כוונת ההסתכלות, ולכן ביום נוהגין
הציצית שאז יכולין להמשיך הראי' משא"כ בלילה
שהדינו גוברין ואז אין בידנו כח להמשיך הראי'".
והרי זה שרק "ביום נוהגין הציצית" הוא רק בט"ג
משא"כ ט"ק הוא תמיד כמ"ש בפע"ח שם ספ"א ועוד
(הובא לקמן בפנים ס"ז).

ואת"ל שקאי בט"ק (וכ"מ במצת שמורים ה'ל'
ציצית, סוד הסתכלות בציציות תמיד), אולי י"ל
דכוונתו לא בראי' כפשוטו אלא בהסתכלות, היינו
התבוננות וכוונות כו'. וראה לקמן ס"ח. ועצ"ע.

19 בסידור הרש"ר (ועוד). ועד"ז באור צדיקים
(שם), בטלית קטן יעשה הציצית שלפניו ארוכים
שיהיו מזומנים לו בכל עת לראותו. אבל יש לפרש,
דאין הכוונה שיהיו גלויים בפועל, אלא שיהיו
מזומנים לו בכל עת שרוצה באופן שיוכל בקל
להגבי' בגד העליון שלו לראותו. גם — לא הובא
ענין זה בשער הכוונות ופע"ח שם.

ובמאמר מרדכי (להר"מ כרמי) ארי"ח סכ"ד ס"א
בסופו, ג"כ תפס שפשוט שגם הציצית מכוסות דלא
כהבי', ומסיים, "הלכך יתור נכון . . . וכן נוהגין
העולם ללבוש תחת הבגדים, וכ"כ המ"א . . . בשם
האריז"ל, דט"ק דוקא תחת בגדיה".

וכ"מ מהר"א שבמקור חיים (להר"ח הכהן) ה'ל'
ציצית ס"ח ס"א — הובא בס' יפה ללב (להר"י
פאלאג') לארי"ח שם.

20 ח"א רד, סע"ב ואילך.

21 וראה ניצוצי אורות וניצוצי זהר (להרב
מרגליות) לזהר שם.

22 ע"ד המסופר בזה"ג (קפו, א), שר' יצחק ור'

יהודא תרצו והסבירו למה לא קראו ק"ש.

23) וכ"מ קצת מהנהגת אנשי מעשה (הובא
בלקוטי מהר"ח מצות ציצית) שלובשים שני ט"ק, א'
תחת הבגדים על חלוקי כדעת האריז"ל וא' על
הבגדים כדעת הטוש"ע. — ולא ראיתי נוהגין כן
במדינתנו.

23*) אבל ללבוש ט"ק על הכתנות ולמעלה
ממנה, בגד קצר (ושלעט), לכאורה אין יוצאים עיין
לפי כתב האריז"ל, שהרי בכתב האריז"ל מדיק "תחת
כל המלבושים . . . יניחנו על החלוק" (פע"ח שם
פ"א), "למטה משאר מלבושיו ע"ג חלוקי" (שער
הכוונות שם דרוש ו'), ועד"ז בשאר מקומות הנ"ל,
וכהובא במג"א שם "תחת בגדיה", ובס' קול יעקב:
האריז"ל ה' נוהג ללבוש הטלית קטן בביתו על
חלוקי בלי הפסק שום מלבוש.

24) וכ"מ מפשטות דברי הבי' ארי"ח סכ"ג:
פרישה שם. ומפורש בב"ח (וש"ך) יו"ד שס"ז
(סק"ד), "נהגו העולם היתר בטליתות קטנים תחת
בגדיהם כיון שהציצית מכוסים".

זה שהט"ק הוא תחת הבגדים, מפורש בכמה
פוסקים — בעל העיטור ה'ל' ציצית סוף החלק
השלישי: ספר היראה לרבינו יונה קרוב לתחלתו:
מרדכי ה'ל' ציצית סתתקמ"ג (בשם מהר"ם
מרטנבורג) ותענית סי' תרל"ז: שו"ת הרדב"ז ח"ב ב'
אלפים ק: שם ב"קס. ויו"ט. אלא שבכל הנ"ל א' אין
מבואר שכ"ה בנוגע להציצית. ב' לא נאמר שכצ"ל
ע"פ הלכה, אלא שבכמה מהם מעשה רב. ואכ"מ.

ומובן שאין לומר שהמקובלים יהיו נגד התלמוד (או הפוסקים שלמדו דבריהם מן הגמ', שבוזה כל ישראל שוים) כ"מבואר בשו"ע סימן ס"ח" ³⁰.

ועפ"ז, ההנהגה דאלה שלבשו הט"ק וגם הציצית בפנים, שיסודה ע"פ מ"ש בכהאריז"ל (כנ"ל) – ה"ה ע"פ הוראת אדה"ז עצמו, לנהוג כהמקובלים (ה"אריז"ל וכו') במקום שאינו כפי ה"פוסקים.

ועדיין יש מקום עיון בדבר: לפי הנ"ל ה"צ"ל כן מנהג כל אלה ההולכים לאור תורת אדה"ז, שהיו הציציות מכ"סות ביחד עם הט"ק, ולמעשה רואים שכו"כ נוהגין כפסק אדה"ז בשולחננו, ללבוש הט"ק תחת הבגדים באופן שיראו הציציות – שלא ע"פ כתבי האריז"ל הנ"ל ³².

ד. ואולי י"ל בהקדם הביאור בעצם הענין דלבישת ציצית מתחת להבגדים, דלכאורה יש לתמוה – שהרי הטעם לכך שע"פ נגלה הציציות צריכות להיות מגולות – הוא ע"פ הכתוב מפורש (שהוא תוכן מצות ציצית), "וראיתם אותו

בגדים יזהרו שילבשו אותו באופן ש"יראו הציצית תמיד כו".

[ואין לתרץ ע"ד שמצינו ²⁵ לענין "המספר קומי" שהוא "מדרכי האמורי", ד"אבטולמוס בר ראובן התירו לו לספר קומי מפני שהוא קרוב למלכות" – כי כמה מהנ"ל מצאנו ראינו שלא היו הציציות שלהם גלויות הגם שלא היו "קרובין למלכות" (וגם כאלו שהיו צריכים להשתדל עבור בני"א אצל המלכות – עשו כן גם בזמן שלא עסקו בזה).

גם מובן שאין הטעם בזה לפי שכו"א אותו הזמן היו הולכים בין הגוים כו" ²⁶, כי המדובר גם בחסידים שקיימו כל מנהגי ישראל, ופשיטא – פס"ד של אדה"ז בשולחננו!]

ואולי י"ל בזה ע"פ המסופר ²⁷, "מפי הרה"ג החסיד המפורסם ר' הלל פאריטשער ז"ע אשר פעם אחד שאלו את אדמו"ר הזקן איך לנהוג בדבר שהמקובלים מחולקים עם הפוסקים, והשיב אדמו"ר מסתמא יש לנהוג כהמקובלים. ושאלו אותו הלא הוא בעצמו בשו"ע של ²⁸ כתב שיש לילך אחר הפוסקים, והשיב כן כותבים הפוסקים (ובשו"ע נמשך אחר הפוסקים) אבל המקובלים כותבים לילך אחר המקובלים נגד הפוסקים ²⁹ (שהכריעו נגד המקובלים,

(30) ומסיים בשער הכולל שם: וכ"ה בשערי

תשובה סכ"ה סק"ד בשם הרדב"ז והחכם צבי.

(31) להעיר ממכתב כי"א אדמו"ר (מהורש"ב)

נ"ע, באג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ו ע' קלא. סה"ש תש"ה ע' 115.

(32) ואולי מנהג כו"כ בדורנו, שלא רק שהט"ק

הוא למטה מתחת לבגדים, אלא שהט"ק תחוב במכנסיים, ורק הציציות מוציאו אותן, וע"ז עוד לובשים בגד עליון – הוא לחוש לדעת כתבי האריז"ל.

(25) ב"ק פג. א. סוטה מט, ב. רמב"ם הל' ע"ז

פ"א ה"א וה"ג. טושי"ע י"ד סקע"ה ס"א וב'.

(26) ראה ערוך השלחן ארי"ח סי"ח ס"ז. מ"ב שם

סקכ"ז.

(27) שער הכולל פ"א סק"א (נזקת גס בשו"ע

אדה"ז (קה"ת) ארי"ח ח"א בסופו (קפד, ב)).

(28) ארי"ח סכ"ה סכ"ח.

(29) וכן הכריע בסידורו בד"כ – כהמקובלים

ולא כהפוסקים (ולדא כבשו"ע שלו) – שער הכולל

שם בריש הפרק. ולהעיר משו"ת צ"צ ארי"ח סי"ח

אות ד'. שו"ת דברי נחמ"י ארי"ח סכ"א.

(*) כבימהם, שכל השקו"ט ה"א אם ישנו בגד

עליון המכסה הט"ק והציצית.

קיים מצות ציצית כתיקונה, אלא שחסר דבר הנוסף – השלימות שיש במצות ציצית – קיום ענין „וראיתם אותו ו־זכרתם את כל מצות ה' גו'".

ולכאורה תלוי בב' הפירושים (ש)־הביא רש"י³⁶ בחיבת „ציצית³⁷: א) „ע"ש הפתילים התלויים בה כמו³⁸ ויקחני ב־ציצית ראשי״: ב) „ציצית על שם וראיתם אותו כמו³⁹ מציץ מן החרכים⁴⁰׃

דלפי' הב' דשם „ציצית״ הוא ע"ש ו־ראיתם אותו, מובן ד„וראיתם אותו״ הוא גדר מצות ציצית⁴¹, וכשחסר „וראיתם אותו״ חסר בחפצא דציצית, ולא קיים מצות ציצית כתיקונה: משא"כ לפי' הא' שהוא ע"ש הפתילים, הרי החפצא ד־ציצית אינו אלא הפתילים עצמם, וא"כ קיום המצוה הוא כשלושב בגד עם ה־פתילים התלויים ויוצאים ממנה.

ו. וי"ל דבזה פליגי הרמב"ם והטור:

בסוף הל' ציצית⁴² כתב הרמב"ם, ש־„אע"פ שאין אדם מחוייב לקנות לו טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית,

וזכרתם את כל מצות ה' גו'״³³, וגם דרשינן בגמ'³⁴ „וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם – ראי' מביאה לידי זכירה כו'״,

וכיון שטעם בלישת ציצית הוא בכדי לזכור כל המצות כמ"ש וראיתם אותו וזכרתם גו', וכלשון אדה"ז בשו"ע שם – יש להבין למה ע"פ כתהאריו"ל אין הציציות צריכות להיות מגולות?

ואף שבפע"ח שם נאמר בזה טעם ע"פ קבלה כנ"ל – טעמא בעי, שהרי (כמובא לעיל) לא יצויר שהמקובלים יהיו נגד התלמוד כו'.

ה. ואולי י"ל הביאור בכל זה:

מ"ש „וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'״, יש לפרש בשני אופנים: ד־„וראיתם אותו וזכרתם״ הוא מגוף מצות ציצית (כדמשמע לכאורה מזה שנאמר בכתוב „והי' לכם לציצית וראיתם אותו גו'״), או ד„וראיתם אותו גו'״ הוא דבר נוסף הבא כתוצאה מקיום מצות ציצית.

ונפק"מ לדינא, דלאופן הא' כיון ד־קיום מצות ציצית (כתיקונה) הוא כאשר ישנו ה„וראיתם אותו״ בפועל, או שישנה האפשרות לראות הציצית³⁵, הרי אם חסר בזה – לא קיים מצות ציצית (כת־קונה): משא"כ לאופן הב' דקיום מצות ציצית הוא בעצם (עשייתו) לבישתו, הרי גם כשא"א להיות „וראיתם אותו״

(36) פרשתנו טו, לח.

(37) גם בעוד מפרשי התורה נאמרו ב' פירושים אלה (ראה רשב"ם, ר"י בכור שור ועוד), אבל הם פירשו זה בב' כתובים נפרדים שבציצית, בפסוק לח פי' „כמו בציצית ראשי קבוצת פתילים כו'״, ובפסוק לט (בו נאמר וראיתם אותו) פי' „והי' לכם לציצית הציצית הזה יהי' לכם לראי' שתראו אותו כמו מציץ מן החרכים״ (ל' הרשב"ם). וא"כ אין מזה ראי' (כ"כ) על גוף מצות ציצית.

(38) יחזקאל ח, ג.

(39) שה"ש ב, ט.

(40) וכו"ה בספרי עה"פ.

(41) להעיר מאוה"ת פרשתנו ע' תרד, שמביא ממ"כ לרבות סוף פרשתנו „והי' לכם לציצית שתהא נראית״ – „פי' שצריך שיהיו הציצית על בגדיו כו' כמ"ש הפוסקים כו'״. – ראה לקמן ס"ו.

(42) פ"ג ה"א.

(33) כהובא בשו"ע אדה"ז ס"ח, וכפשטות הלשון בשו"ע „שתמיד יראהו ויזכור המצות״. וכן בטושו"ע ר"ס כד.

בב"י טור ס"ח שם כ' „וכן כתב נמ"י בשם הריטב"א. ובנמוקי' להלכות ציצית בשם הריטב"א שם כ'. ואפילו אותם שאין נוהגין אלא בט"ק ראי' ללבוש אותו על מלבושיהם לקיים בו יפה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם״ (וראה לקמן הערה 78).

(34) מנחות מג, ב.

(35) ראה לקמן הערה 61.

אין ראוי לאדם חסיד שיפטור עצמו מ-
מצוה זו אלא לעולם ישתדל להיות
עטוף בכסות המחוייבת בציצית כדי ש-
יקיים מצוה זו כו", ובהלכה שלאח"כ⁴³
„לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית
שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות
כולן שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את
כל מצות ה'".

והטור הביא ג"כ בספריו⁴⁴ מעלת ה-
זהירות במצות ציצית, וז"ל: „אע"פ שאין
אדם חייב לקנות טלית . . כדי שיתחייב
בציצית כו' מ"מ טוב ונכון להיות כל
אדם זהיר וזריז במצות ציצית שיהי' לו
בגד קטן מצוייץ שילבש אותו כל היום
כי עיקר מצותה על זכירת המצות ובכל
שעה ובכל רגע צריך לכך כו'".

חזו"נ, שהרמב"ם חילק ההשתדלות
והזהירות במצות ציצית לב' פרטים בב'
הלכות. תחלה מדבר אודות מצות ציצית
עצמה, ש"אין ראוי כו' שיפטור עצמו
ממצוה זו כו' לעולם ישתדל כו' כדי
שיקיים מצוה זו, ובהלכה בפ"ע מבאר
הזהירות הבאה מזה, שהציצית מביאה
לידי זכירת כל המצות – „שהרי הכתוב
שקלה ותלה בה כל המצות כולן"⁴⁵,

משא"כ הטור כללן ביחד כענין
והמשך אחד, ולא הזכיר ע"ד ההשתדלות
בקיום מצות ציצית בפ"ע, כ"א הזהירות
במצות ציצית מצד זכירת כל המצות
שבה, ומדייק שענין זה הוא „עיקר
מצותה" דציצית.

וע"פ הנ"ל מובן, דלהרמב"ם, „וראיתם
אותו וזכרתם את כל מצות ה' גו'"
(ש, הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות

כולן) הוא דבר נוסף⁴⁶ על עצם מצות*
ציצית⁴⁷, שלכן חלקם לב' פרטים בב'
הלכות, ומדגישים חילוקם: חייב ההשתד-
לות במצות ציצית עצמה „קיום מצוה
זו"; הזהירות במצות ציצית לפי שיש בה
ענין⁴⁸ (מלבד עצם המצוה) – „שהרי

46 וי"ל שהמקור לזה הוא ממנחות מג, ב
„ורבנן האי וראיתם אותו מאי עבדי ל' כו'“, ומשמע
דס"ל שאינו מעיקר המצוה. ויתירה מזו, שא"צ
שיראו אותו כפשוטו. וכ"מ גם מזה ש"מבעי' ל'
לכדתניא וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור
מצוה אחרת התלו' בו ואינו זו זו קרית שמע", דלפי
דרשה זו (וכן לפי הדרשות שלהלן שם: תניא אידך
. . . ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכה לה ואינו
זו זו מצות כללים . . . תניא אידך וראיתם אותו . . .
כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל מצות
כולן), פ"י „וראיתם אותו וזכרתם גו'“ אינו שיראו
אותו כפשוטו כו'. וראה לקמן הערה 48. ועצ"ע.

46* וכ"מ בגמ' ברכות (יב, ב) „פרשת ציצית
. . . יש בה חמשה דברים מצות ציצית . . . עול מצות
. . . דכתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'
ציצית דכתיב ועשו להם ציצית וגו'“. ומשמע, שעול
מצות, שהוא „וראיתם אותו וגו'“, הוא דבר נוסף
במצות ציצית.

ועפ"ז יומתק ל' הרמב"ם (הל' ק"ש פ"א ה"ב)
„ואח"כ פרשת ציצית שגם היא יש בה ציווי זכירת
כל המצות“, ולא כפרש"י ברכות שם שפי' „עול
מצות – ועשיתם כל מצות“. כי להרמב"ם גם זכירת
המצות, הכתוב „וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות
ה'“, אינה מגוף מצות ציצית אלא דבר נוסף – עול
מצות שנאמר ב„פרשת ציצית“ „ונכפרש"י י"ל שכתב
מה שלכר"ע, דגם להדיעה ד„וראיתם אותו וזכרתם
גו'“ הוא מגוף מצות ציצית (כמו להפ"י) דציצית הוא
ע"ש וראיתם אותו שהביא בפ"י עה"ת כנ"ל ס"ה) יש
בה גם „עול מצות“, והוא מ"ש בכתוב שלאח"כ
„ועשיתם את כל מצותי“. וראה לקמן ע' 154 הערה
[50].

ולהעיר מזהר הרקיע אזהרה ב.

47 והרמב"ם בריש הל' ציצית פ"י לשון ציצית
„שהוא דומה לציצית של ראש שנא' ויקחני בציצית
ראש", ולא פ"י שהוא מלשון רא"י.

48 שלכן גם לדעת הרמב"ם, למדין (שם פ"ג

[43] שם ה"ב.

[44] אר"ח סכ"ד.

[45] ראה לק"ש ח"ט ע' 4-63.

לשום מקרא שבתורה" (54), "דלפי שכתוב בפרשת ציצית" (55) למען תזכרו גוי' יורה כי עיקר המצוה וקיומה תלויות בכוונתה שיכוין בשעת קיום המצוה" (56), "שלא" (57) קיים המצוה כתיקונה אם לא יכוין אותה הכוונה" (57).

ולכן אין לחלקם לב' ענינים, וכ- מפורש בלשונו, "להיות כל אדם זהיר וזריז במצות ציצית. . כי עיקר מצותה על זכירת המצות" (58).

ז. והנה כ"ז הוא בקיום מצות ציצית מעיקר הדין, היינו בטלית גדול, דגם ל- הדיעה שאין, "וראיתם אותו" מגוף ה- מצוה, ה"ה פרט בהמצוה, ובמילא פשוט דמצות טלית גדול היא ללבושו ע"ה-

הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות כולל".

משא"כ הטור ס"ל ד"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'" הוא מגוף" (59) מצות ציצית" (59).

[וכמו שביאר הב"ח" (60) דברי הטור בזה שמקדים להתעטף בציצית לפני הנחת תפלין, לפי שציצית באים כדי לזכור כל המצות" (61), אבל התפלין היא מצוה יחידית כו"ה].

ולהעיר מדברי הב"ח" (62), בהטעם ש- הביא הטור הכוונה במצות ציצית, "ויכוין בהתעטפו שציונו המקום להתעטף כדי שזכור כל מצותיו לעשותם" (אף, "שאין זה מדרכו בחיבורו זה לבאר כוונה

הי"ו) מ"וראיתם אותו" שאין לילה זמן ציצית. ולהעיר שמלשונו שם, "חובת הציצית ביום ולא בלילה שנא' וראיתם אותו בשעת ראי'". משמע דלהרמב"ם אין מצוה בראייתו בפועל, אלא פי' וראיתם אותו היינו בזמן ראי'.

(49) ומה שהביא הטור בריש ס"ח, "ונק' ציצית ע"ש החוטין הנפרדים", כ' בנוגע להלכה ש"ע"כ צריך להפרידם זמ"ז" (כמ"ש הב"ח שם), ולא כהרמב"ם שבוה התחיל כל ה' ציצית - כהגדרה על מצות ציצית (וראה רמב"ם שם פ"א סה"ח). (50) וכמפורש בזהר פרשתנו (רע"מ) קעד, ב: ציצית פקודא דא איהו לאדכרא כל פקודי אורייתא כו'.

(51) ר"ס בה.

(52) ולהעיר שגם בסכ"ד שם, במ"ש הטור גדולה מצות ציצית ששקולה כנגד כל המצות דכתבי וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ציצית עולה ת"ר וח' חוטין וה' קשרים י"ג הרי תרי"ג - מפרש הב"ח שם שהכל "הוא גורם לזכרון, דע"י שיעלה על מחשבתו דציצית עולה כו' תרי"ג ע"י כך יזכור כל תרי"ג מצות". ע"ש בפרטיות. והוא דלא כפשוטו הפי', שהיא מצו' שקולה (וע"ד שנאמר בע"ז ושבת בפרש"י סוף פרשתנו הלשון שקולה). וראה לקי"ש ח"ח ע' 97 ואילך.

(53) אור"ח ס"ח ד"ה ונקראים ציצית. סתרכ"ה

קרוב לתחלתו.

(54) ל' הב"ח שם סתרכ"ה.

(55) פרשתנו טו, מ.

(56) לשונו שם ס"ח.

(57) וי"ל שזהו רק לשיטת הטור ד"וראיתם אותו

וזכרתם את כל מצות ה'" הוא מגוף מצות ציצית. אבל לדיעה הב' הנ"ל דאינו מגוף המצוה, י"ל דאף אם נדייק בחיבת, "למען" כדברי הב"ח שם גבי תפלין וסוכה) שאני ציצית מתפלין וסוכה, דבתפלין וסוכה נאמרה חיבת, "למען" על קיום המצוה, והי' לך לאות גוי' למען תהי' תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים" (בא יג, ט), (בסוכות חשבו גוי' למען ידעו דורותיכם גוי'" (אמור כג, מבג). ואילו בציצית - הכתוב, "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי" בא בהמשך להכתוב, "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם", שלדיעה הנ"ל אינו מגוף קיום המצוה. וראה עולת תמיד אור"ח שם סק"א.

(58) וכ"מ מדברי רבינו יונה בספר היראה קרוב לתחלתו, וכמו שהביא בביתאורי הגר"א בשו"ע שם רסכ"ד.

וראה גם שר"ת הריב"ש ח"ב סקכ"ו (הובא בב"י שם סכ"ד). ולהעיר מפקסי דינים להצ"ח לאור"ח ס"ח (אות ז): אבל בציצית נוהגין כל העולם ואין זה מדת חסידות לבד כ"א מצוה דאורייתא כמ"ש וראיתם אותו וזכרתם כו'. ע"ש.

תחלה כ"ב, "כשיתעטף בציצית יכוין ש-
ציונו הקב"ה להתעטף בציצית כדי שנו-
כור כל מצותיו לעשותם שנאמר וראיתם
אותו וזכרתם את כל מצות ה'", ואח"ז
ממשיך "וכיון שטעם לבישת הציצית הוא
כדי לזכור המצות לפיכך הלוּבש טלית
קטן יזהר ללובשו על בגדיו כדי שתמיד
יראוהו ויזכור המצות", וממשיך "ואותן
הלובשים אותו תחת הבגדים יזהרו ש-
ילבשו אותו באופן שיראו הציצית תמיד
שע"י ראייתו יזכרו המצות תמיד", ש-
מדייק "יזהר", "יזהרו", כי בלי זה חסר
בגוף מצות ציצית.

אבל לפי מ"ש בכהאריז"ל, ענין הט"ק
אינו אלא בשביל קיום מצות ציצית
לבד, ומה"ט ה' מניחן למטה תחת כל
הלבושים, לפי שבט"ק אינו נוגע (ואינו
שייך) הענין ד, וראיתם אותו וגו'.

[וכמודגש גם בהחילוק בנוגע לציצית
בלילה: ע"פ הפסק בשו"ע⁶⁵, "לילה לאו
זמן ציצית הוא דאמעט מוראיתם אותו"
— אתמעט כל מה שלובש בלילה או
כסות לילה וכו'; ואילו בפע"ח⁶⁶ מחלק
כזה: "אין טלית וציצית בלילה . . אך
הט"ק צריך שישכב עמו אפי' במטה . .
לעולם לא יתבטל . . אפילו בלילה אינו
נפסק רק של גדלות לבדו הוא שמתבטל
אבל ציצית (דט"ק) . . לעולם לא יתבטל
אפי' בלילה לכן נקרא ט"ג וט"ק ולכן
ראוי ליהזר שלא להסיר מעליו ט"ק

בגדים באופן שיש בו "וראיתם אותו
וזכרתם גו'".

אבל לענין ט"ק, פליגי הפוסקים —
אם תקנו שהאדם יקיים כל הזמן מצות
ציצית בפני עצמה כמצוה פרטית (נוסף
על קיום מצות ציצית בט"ג, שמקיים בו
גם) וראיתם אותו, או — שכל עיקר
התקנה דט"ק היתה כדי לזכור את כל
המצות תמיד:

לדעת המחבר, "עיקר מצות טלית קטן
ללובשו על בגדיו כדי שתמיד יראהו
ויזכור המצות", לפי שקאי בשיטת הטור
הנ"ל, וכמפורש בחיבורו ב"י⁶⁷, שדין
הנ"ל הוא — "ממה שאמר (הטור)⁶⁸ בסימן
כד כי עיקר מצותה על זכירת המצות
ובכל שעה ובכל רגע צריך שיזכור
נראה שעיקר מצות טלית קטן ללובשו
מלמעלה כדי שתמיד יראהו⁶⁹ ויזכור
המצות⁷⁰."

ובשיטה זו קאי אדה"ז בשלחנו, שב-

(59) ארי"ח סי' ד"ה ומתוך מה שאמר.

(60) וכ"כ בשו"ע ר"ס כד "ונכון ללובשו על
המלבושים" בהמשך לתוכן דברי הטור שהביא שם
[וכבר העירו על הכפל והסתירות בדברי המחבר,
דכאן כתב "עיקר מצות ט"ק" ובס"י כד כתב רק
"נכון" — ראה מאמר מרדכי סי' וכו"ד. ועוד.
ראו"מ].

(61) ומ"ש בשו"ע שם סכ"ד סי' ג רק "טוב ל-
הסתכל בציצית בשעת עטיפה כשמברך" (וראה
ביאורי הגרי"א שם סק"ז), דלכאורה לפי הנ"ל הרי
זה מגוף מצות ציצית — י"ל, כי הרא"י והסתכלות
בפועל אינה מעכבת, והרי המדובר בשעת העטיפה
שאו הרי זה גלוי ונראה לפניו (וראה ביאורי הגרי"א
שם סק"ח).

(62) וכמפורש בשל"ה קיא, סע"ב ואילך (ע"פ
זהר פרשתנו קע"ד, ב), דעיקר מצות ט"ק לקיים
תמיד וראיתם אותו וזכרתם (ולכן "עיקר העונש הוא
על בלתי יזהר בט"ק אשר הוא לבוש בכל עת").

(63) סי' ט"ז.

(64) ובהלשון באור צדיקים ועוד (הנ"ל הערה
13) עיקר מצות ט"ק על החלוק כ"י.

(65) ארי"ח ר"ס יח ובנוכח שם. שו"ע אדה"ז שם.

(66) שם ספ"א. מהר"י צמח בהגהותיו כ"י (הוכח
בברכ"י ארי"ח שם סי' ס"א). וראה גם בסידורי
האריז"ל הנ"ל. ועוד.

ובטעם הדבר י"ל: גם לפי מ"ש בכת' האריז"ל, ישנו גם בטיק הענין ד"וראיתם אותו", אלא שחלוק גדר "וראיתם אותו" בט"ק מבט"ג⁷³:

בט"ג, "שהוא בחי' חיצונית כו'", גדר "וראיתם אותו" הוא כפשוטו – ראי' בחיצוניות, כי זה נוגע להנהגה חיצונית "שלא יזדמן חטא לידו"⁷⁴, ויבוא לידו שמירת כל המצות; משא"כ בט"ק ש"הוא בחי' הפנימיות"⁷⁵, גדר "וראיתם אותו" הוא ראי' פנימית, והיינו ראי' והסתכלות בפנימיותו, קדושת ועליית האדם עצמו למעלה נעלית יותר במצות.

ועפ"ז מובן מה שכו"כ מבני, וגם מהחסידים לובשים הט"ק תחת הבגדים – ונזהרין שהציצית יראו מבחוץ, ב' התאם לפס"ד אדה"ז בשלחנו, ולא כפי הוראת אדה"ז עצמו שיש לנהוג כה' מקובלים נגד הפוסקים

– כי הנהגה זו של האריז"ל, אינה הוראה לרבים⁷⁶, כי בני' זקוקים לזכירת כל המצות כפשוטה⁷⁷, הן בסו"מ שלא יזדמן חטא על ידו⁷⁸, כבהמשך הכתוב "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם"⁷⁹, והן בוע"ט,

בשום זמן אפילו בהיותו ישן⁸⁰ רק ב' כניסתו למרחץ, לכך ראה דוד עצמו ערום במרחץ ולא בהיותו ישן כי אז הי' לו ט"ק כנ"ל⁸¹.

והיינו כי ע"פ כתהאריז"ל אין תקנת הט"ק בעיקרה בשביל קיום מצות "וראי' תם אותו" וזכרתם את כל מצות ה'.

ח. ועוד י"ל בזה, ע"פ דיוק בלשון כהאריז"ל שם: בשער הכוונות⁸² מביא ענין זה בתור הנהגת האריז"ל עצמו אבל לא הורה בפירוש שכן צריך לנהוג כאו"א⁸³. וגם בפע"ח כתב "הי' נוהג מורי . . כשהי' לובש הציצית קטן כמו בשעה שהי' עולה כו' אז הי' מעטף בו ומורידו מן הגוף כדרך לבישתו, אמנם זה השינוי הנ"ל הוא כי הט"ג הוא למעלה כו' וה' ט"ק הוא תחת כל המלבושים", וממשיך "שלא כדעת קצת מקובלים כו'". והיינו, דגם לפי המקובלים יש מקום ללבוש הט"ק למעלה מן הלבושים, אלא ש' הנהגת האריז"ל עצמו לא היתה כן⁸⁴.

(67) הובא במג"א שם סכ"א סק"ב (מכתבי

האריז"ל).

(68) במג"א הקשה על הראי' שבכתבי האריז"ל הנ"ל. וראה נז"כ השו"ע שם. ובארוכה בברכ"י סי"ח שם. ואכ"מ.

(69) ראה פע"ח (הנ"ל הערה 18). וראה סידור האריז"ל (קול יעקב) שם. אף בלילה אף שהוא זמן פטור מהברכה מוראיתם אותו כו'.

(70) ב"ענין ציצית", משא"כ בדרושי תפלת שחרית שם. ואולי י"ל דקאי אדלעיל מיני'. וצ"ע.

(71) להעיר מברכ"י שם ד"ה ומ"ש דאין ראי', בחילוק אם הרחיץ כותב מנהג האריז"ל לחוד או לשון סתמי שאו הוא לכארא.

(72) ומ"ש בשער הכוונות "שלא כאותם ה' מתייהרים ללבוש ע"כ בגדי' אין הכוונה לחשש יוהרא (ע"ד מ"ש בשו"ת מהר"י ברונא סצ"ו), אלא הכוונה דיוהרא הוא חיצוניות וט"ק הוא פנימיות. ועצ"ע.

(73) וראה לעיל הערה 18.

(74) ל' שער הכוונות שם דרוש ז. פע"ח שם פ"ו.

(75) ולהעיר גם מל' אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שצויינה בהערה 31.

(76) ומה שהבגד גופא לובשים תחת כל ה' בגדים, היינו בכדי שיהי' להם גם הענין ד"פנימיות". וראה בהגסמן בהערה הקודמת.

(77) כמעשה רב במנחת מד, א. ובכ"כ דר"ל. וראה בארוכה במפרשי התורה פרשתנו – אבר' בנאל, ספורנו. ובכ"מ.

(78) ועפ"ז יומתק מה שהביא הנמוקי' (הנ"ל הערה 33) הכתוב הנ"ל, שהוא המקור לדברי הביי בשלחנו כמ"ש בב"י סי"ח שם.

— אלה שמוציאים הציציות מבחוץ להבגדים, ש"נושא חותם אדונו קבוע בכסותו"⁸⁰, ואחינו בני שאין הולכים ב- ציצית בגלוי, ע"פ הנהגת האריז"ל (שאז היא הנהגה (הראוי) ע"פ תורה) —

תזרו קיום מצות ציצית של הקב"ה — בלשון תפלתנו⁸¹, והביאנו לשלום מ- ארבע כנפות הארץ. . לארצנו, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ פקודי תשמ"א. ש"פ מקץ תשמ"ג)

קיום כל המצות, והוא ע"י, וראיתם אותו (שאז) וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם.

ורק בחלק מהם — שייך מעין הנהגת האריז"ל — שהט"ק וגם הציציות יהיו מכוסות, כי אין צריכים (כ"כ) לגדר, וראיתם אותו כפשוטו (במשך כל היום וכל רגע) בשביל זהירות וקיום מצות כפשוטו, ואצלם מאיר יותר ענין הראי' בפנימיות.

ומה"ט גם בדור שלפנינו לא ראינו הנהגה זו ללבוש ט"ק תחת כל הבגדים באופן שהציציות תהיינה מכוסות בכל בני כ"א בחלק מהם, וי"ל מפני שזהו, אפס קצהו ושמן מנהו" מהעבודה ה- נעלית של האריז"ל.

ט. ויהי רצון, שהזהירות במצות ציצית — לפי שינוי המנהגים שבזה"ק

(מכופתר) ומכסה הט"ק והציצית. — אבל לא שמענו ממנו — בכ"ז.

(80) ל' החינוך מצוה שפו. וראה גם נמוקי שם. ספורנו פרשתנו. ועוד.

(81) בברכת אהבת עולם. ולהעיר שתיבות אלו שייכות במיוחד לאחיזת הציצית — ראה אור צדיקים שם. מקורן סכ"ד סוס"א. שם ס"ה. וראה גם, היום יום" כ"ב סיון.

(79) ולהעיר, שבהנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר ראינו, שאף שהי' לובש הט"ק, באופן שכאשר הבגד העליון הי' פתוח, היו הט"ק והציציות נראים — אמנם בכמה זמנים במשך היום הי' הבגד העליון סגור

קרח

פירוש הפשוט אינו בפרט (צדדי) שבו, אלא בכללות הפירוש, ולכן, לכאורה אין לפירוש זה מקום כלל מעיקרא, וא"כ מדוע מביא רש"י פירוש זה בכלל, ויתרה מזוה – כפירוש ראשון ועקרי – והו"ל להביא רק פירוש המדרש לחוד (כדמצינו בכו"כ מקומות שרש"י מביא רק פירוש המדרש).

לכאורה יש לומר, שלכן מקדים רש"י (לפני הפירוש הראשון) „לפי פשוטו ה-קטורת כו" [ולא כדרכו בכל מקום שכשמפרש (תחילה) את פירושו הפשוט בהכתוב, אינו מזכיר שזהו „לפי פשוטו"] – להדגיש, דאע"פ שמוכח מיד כי פי' זה קשה מעיקרו, מ"מ זהו פירוש הכתוב „לפי פשוטו" (היינו לפי פשטות לשון הכתוב הזה).

אבל פירוש זה בדברי רש"י אינו מסתבר כלל, כי פשיטא שרש"י לא יביא (וכ"ש שלא יקדים) פירוש כזה שהוא מופרך ומוקשה מחמת תוכן הענין (אף שזהו פשוטו של לשון הכתוב). וכיון שלמרות הקושי הנ"ל מביא רש"י את ה-פירוש „לפי פשוטו", ולא עוד אלא ש-מקדימו לפירוש „המדרש", הרי עכצ"ל שפירוש זה קרוב יותר לפשש"מ (לא רק מצד שטחיות לשון הכתוב, אלא גם מצד תוכנו, והיינו שהוא קרוב יותר ליישב דברי המקרא מאשר המדרש).

ב. ויובן זה בהקדים הדיוק בלשון רש"י „הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם" – כלומר, אל ה-אנשים המקריבים – ולא כתב „אל תפן אלי", שזה (א) מתאים יותר להתחלת דבריו: „הקטורת . . אל תפן אלי"; וב-עיקר (ב) מתאים לתוכן הבקשה בהכתוב

א. בפסוקי: „וחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם גו", מעתיק רש"י „אל תפן אל מנחתם" ומפרש „לפי פשוטו הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם". והמדרש אומר: „יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון תני-חנו האש ולא תאכלנו"⁵.

וכתבו המפרשים הטעם שהוצרך רש"י להביא את פירוש המדרש ולא הסתפק בפירוש הפשוט – דקאי על „הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר (ש)אל תפן אליהם" – דקשה ל' איך סלקא אדעת' של משה שהקטורת ש-הקריבו רשעים הללו תקובל לרצון לפני הקב"ה והי' צריך לבקש ע"ז מ-הקב"ה „אל תפן"? ולכן מביא רש"י את פירוש המדרש דקאי על חלקם בתמידי צבור, שעל זה יש צורך לתפלה מיוחדת שחלקם לא יקובל לפניך לרצון וכו'.

אבל צ"ע בזה, שהרי קושי זה שב-

(1) פרשתנו טז, טו.

(2) ברמב"ן כאן העתיק מפרש"י „אלי". וכ"ה בדפוס ראשון ודפוס שני וכ"כ כתי' רש"י. וראה לקמן סעיף ב.

(3) תנחומא פרשתנו ז. במדבר"ר פ"ה, י. וראה לקמן סעיף ה.

(4) ברמב"ן „ומדרשו) אמר". וכ"ה בעוד כתי' רש"י (שתח"י). וראה לקמן הערה 29.

(5) ברמב"ן ליתא סיום פרש"י „תניחנו האש כו", וכן ליתא בדפוס ראשון. וראה לקמן הערה 28.

(6) גויא. האיל משה. דבק טוב. אמרי שפר. ועוד. וראה גם פענז רזא כאן: לא שחשש משה ח"ו שהקב"ה יקבל מנחת שוא אלא שלא ישרף חלקם כו'.